

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ઈન્દરજીત

વિરુદ્ધ

ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય

૧૦ ઓગસ્ટ ૧૯૭૯

[ન્યાયમૂર્તિઓ વી. આર. ક્રિષ્ના ઐયર અને પી. એન. સિંઘલ]

વૈધાનિક પ્રમાણિત સજા-ભેળસેળવાળા ખોરાકના વેચાણના ગુનેગારના અપરાધની છ મહિનાની ફરજિયાત લઘુત્તમ સજા સાથે સંપૂર્ણ જવાબદારી, પછી ભલે તે બંધારણીય રીતે ખરાબ હોય, અનુચ્છેદ ૧૪, ૧૯ અને ૨૧ નું ઉલ્લંઘન કરતી હોય -ખાદ્ય ભેળસેળ નિવારણ અધિયોગ, કલમ ૭ ની સાથે કલમ ૧૬ વાંચતા, ના નિયમો.

રિટ પિટિશન રદ કરતાં, અદાલતે

ઠેરવ્યું: પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન એક્ટની કલમ ૧૬ સાથે વાંચવામાં આવેલી કલમ ૭ બંધારણીય રીતે માન્ય છે. [૨૫૭૭]

નીતિ સંસદ માટે છે, બંધારણીયતા અદાલત માટે છે. જાહેર આરોગ્યનું રક્ષણ અને હાનિકારક વેપારનું નિયમન રાજ્યની પોલીસ સત્તામાં આવે છે અને ખાદ્ય ભેળસેળ નિવારણ અધિનિયમની જેમ તે પ્રકારનો કાયદો છે. [૨૫૬એફ-૭]

જો હાલના અધિનિયમની જેમ સજા ફરજિયાત લઘુત્તમ તરીકે સૂચવવામાં આવે છે અને તે કલમ ૨૧ સાથે સુસંગત થવા માટે ખૂબ ઓછું છે અને કલમ ૧૯ હેઠળ વાજબી રીતે ન્યાયી અથવા સામાજિક રીતે રક્ષણાત્મક બનવા માટે ખૂબ ત્રાસદાયક છે, તો ન્યાયિક સમીક્ષા માટેનો કેસ ઊભો થઈ શકે છે. [૨૫૬ જી-એચ]

જજ-પ્રૂફ સજા પોતે ખરાબ નથી. કેટલીકવાર સજામાં ન્યાયિક વધઘટ, ખાસ કરીને નરમ બાજુએ જ્યાં સફેદ કોલર ગુનેગારો સામેલ હોય છે, તે સજાના કાયદાકીય માનકીકરણને પ્રેરિત કરે છે, જેથી નસીબને બંધક બનાવીને સામાજિક રક્ષણ આપવાનું ટાળી શકાય. કોર્ટ માટે હજુ પણ એક વ્યાપક રમત

બાકી છે, અને ફરજિયાત મિનિમા દંડ સંહિતાના દિવસોથી પરિચિત છે.

[૨૫૬એચ, ૨૫૭એ]

સમાન રક્ષણની પ્રિસ્ક્રિપ્શનનો પણ ભંગ થતો નથી, કારણ કે ન્યાયિક વિવેકબુદ્ધિની મર્યાદામાં કોર્ટ સ્થાપિત સિદ્ધાંતો અનુસાર દરેકને જે પાત્ર છે તે વ્યવહાર કરે છે. [૨૫૭બી]

અવલોકન

(ક) સમાજની સુરક્ષા માટે નિયમનકારી જોગવાઈઓના અમલીકરણની જવાબદારી સોંપવામાં આવેલ જાહેર સત્તામંડળો, યોગ્ય કિસ્સાઓમાં, તે કાર્યવાહીની તપાસ કરી શકે છે જે નમ્ર લોકો માટે સત્તામણી છે, ભલે તેઓ તકનીકી રીતે કાયદાનું ઉલ્લંઘન કરે અને સમાજને માત્ર ન્યૂનતમ નુકસાન પહોંચાડે અને નક્કી કરે કે શું તેઓએ તેમની કાર્યવાહીને મંજૂરી આપવી જોઈએ કે નહીં. [૨૫૭ડી-ઈ]

(બી) ધારાસભા, તેના વિવેકબુદ્ધિથી, નાના અપરાધીઓ માટે બનાવાયેલ આ વિશાળ જાળમાંથી મોટા ગુનેગારને નાસી છૂટ્યા વિના સજા ઘટાડવા માટે ક્યાંક સત્તા રાખવાની સલાહ પણ આપી શકે છે. અન્યથા પણ,

કાર્યપાલિકામાં સજા ઘટાડવાની સામાન્ય સત્તા છે અને જ્યારે નાના પુરુષો કાયદા દ્વારા પકડાય છે ત્યારે આવી શક્તિને સૈદ્ધાંતિક ધોરણે અમલમાં મૂકી શકાય છે. [૨૫૭૬-એફ]

મૂળ હકૂમત: રિટ પિટિશન નંબર ૪૪૯/૧૯૭૯ (બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ)

અરજદાર તરફે આર. કે. ગર્ગ અને ડી. કે. ગર્ગ.

અદાલતનો હુકમ ન્યાયમૂર્તી કિષ્ના ઐય્યરે આપ્યો હતો. સાહસિક અરજદાર કાલ્પનિક રીતે પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન એક્ટની કલમ ૧૬ સાથે વાંચી શકાય તેવી કલમ ૭ અને તે હેઠળ ઘડવામાં આવેલા સંબંધિત નિયમોને પડકાર આપે છે. તેના આરોપની ગંભીરતા એ છે કે ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ, એકસાથે વાંચીને, અપરાધીને ભેળસેળવાળા ખોરાકના વેચાણ માટે દોષિત ઠેરવવા માટે છ મહિનાની લવચીક લઘુત્તમ સજા લાદવામાં આવે છે, આ પ્રક્રિયામાં આરોપીમાં મેન્સ રિયા સાબિત કરવાની જરૂરિયાતને પણ બાકાત રાખવામાં આવે છે. આ સંપૂર્ણ જવાબદારી, ફરજિયાત સજા સાથે, અત્યાધુનિક રાસાયણિક પરીક્ષણો અને જટિલ સૂત્રો પર આધારિત છે, જે નાના ભારતીય

છૂટક વેપારની અભાણ, આક્રમક વાસ્તવિકતાઓમાં દમનકારી રીતે ગેરવાજબી છે. આવા, એક વાક્યમાં, વકીલની રજૂઆત છે.

આ વ્યાપક રજૂઆતને ટેકો આપવા માટેના પ્રાથમિક આધારો ટૂંકમાં નોંધવામાં આવી શકે છે. વકીલ ફરિયાદ કરે છે કે સજા પર પ્રતિબંધ મૂકતી વખતે હાનિકારક પ્રદૂષકો અને નિરુપદ્રવી ભેળસેળ વચ્ચે કોઈ વર્ગીકરણ નથી. ન તો નાના વેપારીઓ અને મોટા ગુનેગારો વચ્ચે કોઈ બુદ્ધિશાળી તફાવત છે, અને મોટા અને નાના વિકેતાઓને સમાન રીતે કડક સજાના પ્રોફસ્ટિટ્યન બેડ પર મૂકવામાં આવે છે. કલમ ૧૪, ૧૯ અને ૨૧ એ કાયદાની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓને નાબૂદ કરવા માટે વકીલ દ્વારા કાર્યરત બંધારણીય તોપખાના છે.

પ્રમાણિકપણે કહીએ તો, અમે બંધારણીયતા વિશેની ગભરાટથી પ્રભાવિત નથી, ભલે નાના લોકોને અસર કરતી અત્યાચારની સંભાવના વાસ્તવિક હોય અને આપણી સહાનુભૂતિને ઉજાગર કરે. આપણે થોડા સમય પછી કાયદા વિરુદ્ધની પછીની ફરિયાદ પર ધ્યાન આપી શકીએ છીએ. પ્રથમ, આપણે ગેરબંધારણીયતાની ખામીને દૂર કરીશું.

ચાલો આપણે મૂળભૂત બાબતો વિશે સ્પષ્ટ થઈએ. નીતિ સંસદ માટે છે, અદાલત માટે બંધારણીયતા છે. જાહેર આરોગ્યનું રક્ષણ અને હાનિકારક વેપારનું

નિયમન રાજ્યની પોલીસ સત્તામા આવે છે અને ખાધ ભેળસેળ નિવારણ અધિનિયમ જેવા કાયદા તે શૈલીના છે.

જો કોઈ સજા, અહીંની જેમ, ફરજિયાત લઘુત્તમ તરીકે સૂચવવામાં આવે છે અને તે કલમ ૨૧ સાથે સુસંગત થવા માટે ખૂબ ઘૂર છે અને કલમ ૧૯ હેઠળ વાજબી રીતે ન્યાયી અથવા સામાજિક રીતે રક્ષણાત્મક બનવા માટે ખૂબ ત્રાસદાયક છે, તો ન્યાયિક સમીક્ષા માટેનો કેસ ઊભો થઈ શકે છે. પરંતુ અહીં આપણને કંઈ દેખાતું નથી. ન તો આપણે સંમત થઈ શકીએ કે ન્યાયાધીશ-સાબિતીની સજા પોતે જ ખરાબ છે. કેટલીકવાર સજામાં ન્યાયિક વધઘટ, ખાસ કરીને નરમ બાજુએ જ્યાં સફેદ કોલર ગુનેગારો સામેલ હોય છે, તે સજાના કાયદાકીય માનકીકરણને પ્રેરિત કરે છે, જેથી નસીબને બંધક બનાવીને સામાજિક રક્ષણ આપવાનું ટાળી શકાય. કોર્ટ માટે હજુ પણ એક વ્યાપક રમત બાકી છે, અને ફરજિયાત મિનિમા ઇન્ડ સંહિતાના દિવસોથી પરિચિત છે. (કલમ ૩૦૩). સમાન રક્ષણની પ્રિસ્ક્રિપ્શનનો પણ ભંગ થતો નથી, કારણ કે ન્યાયિક વિવેકબુદ્ધિની મર્યાદામાં અદાલત સ્થાપિત સિદ્ધાંતો અનુસાર દરેકને જે પાત્ર છે તેની સાથે વ્યવહાર કરે છે.

શ્રી આર. કે. ગર્ગે લાગણીપૂર્વક વિનંતી કરી હતી કે, જો ખાધ નિરીક્ષકો કોર્ટમાં તેમના પર દંડાત્મક કાર્યવાહી કરી શકે અને વેચાતા ખાધ પદાર્થોની

રાસાયણિક રચનામાં થોડો ફેરફાર થાય તો ગરીબ અને નબળા લોકો, જેઓ છૂટક વેપારીઓનું મોટું, નીચું ક્ષેત્ર છે, તેમને પ્રમાણિત કેદની સજા ભોગવવી પડશે. અમે પરેશાન છીએ કે તે શક્ય છે કે નાના પુરુષો કઠોર કાયદાનો ભોગ બને છે જ્યારે કોઈ વહીવટી નીતિ નથી જે ગુનેગારોની કાર્યવાહીને માર્ગદર્શન આપે છે. પેટી વિક્ટ્યુલર્સ અને મોટા શાર્ક સમાજ પર વિવિધ સ્તરે કામ કરે છે અને કઠોર સમાનતા લવચીક નીતિ દ્વારા હળવી કરવામાં આવશે.

આ બંધારણીયતામાં દંડાત્મક નીતિની બાબત છે અને તેથી તે એક અર્થમાં ન્યાયિક સલાહની મર્યાદાની બહાર છે. તેમ છતાં, અમે એવું જણાવવા માટે બંધાયેલા છીએ કે સમાજની સુરક્ષા માટે નિયમનકારી જોગવાઈઓના અમલીકરણની જવાબદારી સોંપવામાં આવેલી જાહેર સત્તામંડળો, યોગ્ય કિસ્સાઓમાં, તે કાર્યવાહીની તપાસ કરી શકે છે જે નમ્ર લોકોને હેરાન કરે છે, પછી ભલે તેઓ તકનીકી રીતે કાયદાનું ઉલ્લંઘન કરે અને સમાજને માત્ર ન્યૂનતમ નુકસાન પહોંચાડે અને નક્કી કરે કે શું તેઓએ તેમની કાર્યવાહીને મંજૂરી આપવી જોઈએ કે નહીં. ધારાસભા, તેના વિવેકબુદ્ધિમાં, નાના અપરાધીઓ માટે બનાવાયેલ આ વિશાળ જાળમાંથી મોટા ગુનેગારને નાસી છૂટ્યા વિના સજા ઘટાડવા માટે ક્યાંક સત્તા રાખવાની સલાહ પર પણ વિચાર કરી શકે છે. અન્યથા પણ, કાર્યપાલિકામાં સજા ઘટાડવાની સામાન્ય સત્તા છે અને જ્યારે

નાના પુરુષો કાયદા દ્વારા પકડાય છે ત્યારે આવી શક્તિને સૈદ્ધાંતિક ધોરણે અમલમાં મૂકી શકાય છે.

અમે રિટ પિટિશનને નકારી કાઢીએ છીએ કારણ કે તેમાં કોઈ બંધારણીય અયોગ્યતા નથી અને જે આધારોની વિનંતી કરવામાં આવી છે તે વધુ યોગ્ય રીતે સંસદ અને કારોબારીને અપીલ છે.

અરજી રદ કરવામાં આવી.

વી. ડી. કે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.